

Krig och nyhetsflöde - MLL:s lektionsmodell

Lektionsmodellen är avsedd för årskurs 4-9 för att behandla känslor som väcks av krig och krigsnyheter.

Bakgrund

Globala konflikter, katastrofer och krig väller över oss i tidningsrubriker, TV-nyheter och sociala medier. Det kan vara svårt för barn och unga att undvika att se och höra innehåll som inte lämpar sig för deras ålder, vilket kan väcka oro och ångest. Vuxnas känslor kan smitta av sig på barnen och de känslorna kan vara tunga att bära. Det är väldigt viktigt att barn och unga får tala om känslorna som väcks av nyheter och sociala medier. I sociala medier sprids krigsbilder och obekräftad information som skrämmer barn. Barn och unga har inte nödvändigtvis förmågan att väga informationens tillförlitlighet i nyheter och sociala medier. Mitt i detta nyhetsflöde är det viktigt att de vuxna skapar trygghet och stabilitet och ger barnen och ungdomarna rum och möjligheter att prata om känslor. De vuxnas uppgift är att diskutera med barnen och de unga om tankar som väcks av nyheter och medier och att svara på deras frågor. De vuxna bör sträva efter att skapa en vanlig vardag för barnen och de unga och främja deras välbefinnande. Det är också de vuxnas ansvar att försäkra sig om att alla barn och unga tryggt kan komma till skolan utan att utsättas för diskriminering eller mobbning - och att förebygga nätmobbning.

Målsättningar

Målet med lektionsmodellen är att 1. skapa ett tryggt rum 2. behandla känslor som väckts av nyheter och sociala medier 3. lära sig om pålitliga källor 4. minska fördomar och diskriminering.

Genomförande

Syftet med lektionsmodellen är att främja barns och ungas välbefinnande och förmåga till mediekritik i flödet av nyheter om krig och konflikter. Uppgifterna kan väcka mycket diskussion. Du kan forma materialet så att det passar din grupp och fortsätta behandlingen en annan lektion. Modellen kan användas i årskurserna 4-9 i grundskolan, men också annanstans i pedagogik, undervisning och ungdomsarbete. Lektionsmodellen kan också användas i hobbyverksamhet.

Trygg diskussion 15 min

Bakgrund: Före behandlingen av ämnet skapas ett tryggt rum i klassen. Krigsnyheter kan väcka väldigt starka känslor hos barn och unga som själva har erfarenhet av krig eller vars närmaste har det. En del av barnen och ungdomarna kan ha släktingar och vänner i Ukraina eller Ryssland. Nyheterna kan egga till diskriminering och mobbning eller hatretorik. Om sådant förekommer bör man ingripa omedelbart. Principerna för ett tryggt rum gör det lättare att behandla svåra saker. Det är viktigt att ingens känslor bagatelliseras och att ingens antagna bakgrund leder till diskriminering.

Tips: Sätt er in i principerna för tryggare rum genom bild och text på Nuortennettis webbplats: [Vihapuhetta ja vastapuhetta - Nuortennetti](#)

Instruktioner: Ta reda på mer om begreppet tryggare rum. Förklara för eleverna att ni ska skapa principer för trygg diskussion och tryggt lyssnande i er klass. Läs eller visa principerna för ett tryggare rum en åt gången och diskutera frågorna tillsammans. Hur kan principerna för ett tryggare rum synas i er grupp? Behöver de kompletteras eller formas om för att passa er bättre? Finns det någon synvinkel som borde läggas till? Skriv upp era principer på en synlig plats till exempel i form av en tavla eller en konstutställning och förbind er att följa dem tillsammans.

Öppenhet – låt människor själva definiera sitt kön och sin kultur
Möjliggör deltagande – se till att alla kan delta på ett sätt som passar dem och att alla blir hörda i gruppen
Ingrip i trakasserier – om du upptäcker trakasserier, gör klart för alla att det inte godkänns. Gå igenom situationen direkt.

Respektera – ge andra tillräckligt med rum och respektera deras känslor
Var redo att lära dig – alla gör bort sig ibland men vi lär oss av felen och ber om förlåtelse.

Fakta eller fiktion? 10 min

Bakgrund: Under krig och konflikter förekommer mycket miss- och desinformation när informationen rör sig snabbt och man inte hinner eller vill kontrollera alla källor. Krigspropaganda är material som strävar till att svartmåla den andra sidan. Det är viktigt att lära sig identifiera pålitliga källor.

Tips: Mer information på Nuortennetti: [Treenaa lähdekritiikkiä - Nuortennetti](#)

Instruktioner: Gå med eleverna igenom metoder att upptäcka felaktig information på sociala medier. Kan eleverna upptäcka felaktigheter i nyheter och sociala medier? Kommer de på exempel på sådana?

1. Fakta eller åsikt? Var såg du nyheten? I sociala medier delas mycket information, men all information grundar sig inte på fakta utan kan vara någons personliga åsikt.
2. Är källan till nyheten eller informationen pålitlig? Har skribenten skrivit under eget namn? Är hen en verklig person? Går källan till nyheten eller informationen att hitta?
3. Vad är nyhetens synvinkel och syfte? Försöker nyheten påverka ditt tänkande? Kom ihåg att saklig nyhetsförmedling grundar sig på undersökning och utlåtanden av pålitliga myndigheter och sakkunniga. Bra nyhetsförmedling är neutral och mångsidig och lyfter fram olika synvinklar.
4. Lär dig känna igen värdeladdade, skadliga och förvrängda nyheter. Har den som gjort eller delat nyheten bara velat ta fram en viss synvinkel och lämnat bort något viktigt? Är nyhetsförmedlingen förknippad med maktbruk?
5. Undersök bilder, videor och infografer. Lär dig upptäcka bildmanipulation. Bilder kan ändras, avgränsas på önskat sätt eller lösgöras från den ursprungliga kontexten så att de får en ny betydelse.
6. Identifiera hatretorik som är diskriminerande. Syftet med sådan är att få människor att vända sig emot en viss sak, människa eller grupp.
7. Vidarebefordra inte rykten eller osäker information. Lär dig känna igen webbplatser med fejknyheter som sprider tvivelaktig information.
8. Begränsa vid behov din tid på sociala medier om du känner att nyheter och diskussioner där känns otrevliga eller orsakar ångest eller rädsla. Följ med sådana informationskanaler som har sakligt innehåll och får dig att må bra.

Sårande behandling i skolan och på nätet 20 min

Bakgrund:

Nyheter och sociala medier kan leda till mobbning i skolan, på fritiden och på nätet. Mobbning och diskriminering är alltid fel. Nätmobbning kan också åtgärdas genom att rapportera det osakliga beteendet till det aktuella mediets underhåll. Mobbning begränsas sällan till antingen skolan eller nätet. Skolmobbning kan fortsätta på nätet och vice versa. Det är viktigt att berätta om dessa situationer åt vuxna, så att man tillsammans kan få slut på den sårande behandlingen. Kriget i Ukraina och nyheter om det kan chocka särskilt de barn och unga som upplevt krig eller som har närstående i Ukraina. Kriget kan också orsaka ångest hos barn och unga med rysk bakgrund. De kan till och med uppleva skam och skuld på grund av det. För dem är det viktigt att poängtera att de inte har något med saken att göra. Ingen har rätt att mobba eller diskriminera dem på grund av kriget och inte annars heller. Ansvar för krigsstarten ligger hos statens ledning, inte hos enskilda människor eller folket. Både ukrainare och ryssar lider av kriget. Barn och unga med rysk bakgrund som bor i Finland ska behandlas lika vänligt som andra. Ingen får diskrimineras eller mobbas för sin bakgrund. Barnen och deras föräldrar är inte ansvariga för kriget. Med hjälp av uppgiften diskuterar man mobbning i skolan och på nätet och hur alla kan påverka mobbning.

Tips: Se uppgiftskort 424 Loukkaava kohtelu koulussa ja netissä

Instruktioner:

Placera en boll mitt i rummet och säg att den representerar mittpunkten i en cirkel. Be eleverna ställa sig i en cirkel runt bollen. Be dem sedan placera sig kring bollen enligt sin åsikt om de kommande påståendena: ju mer de är av samma åsikt, desto närmare bollen placerar de sig och ju mer av annan åsikt, desto längre bort. Övningen kan också göras med en linje. Då rör sig eleverna längs en linje där ena ändan betyder samma åsikt och andra betyder helt annan åsikt. Var och en väljer en plats som bäst beskriver den egna åsikten. Förklara för deltagarna att det inte finns några rätta eller felaktiga åsikter. Det är frågan om personliga upplevelser, åsikter och uppfattningar. Efter varje påstående kan du be deltagarna kommentera påståendet och hur de tänkte när de valde sin plats. Säg också att man får byta plats under diskussionen om man ändrar åsikt. I övningen berörs också sociala medier. Säg åt deltagarna att om de inte själva använder sociala medier så kan de välja åsikt enligt hur de tror att det är.

Känslor som väcks av nyheter och sociala medier 15 min

Bakgrund: I konfliktsituationer fylls sociala medier och nyheter med känslofyllt material. Krigsnyheter är avsedda för vuxna, men barn och unga kan inte undgå att höra och se nyheter, också i sociala medier. Sociala medier innehåller ofta civilpersoners upplevelser och tankar när människor delar bilder och videor från konfliktområdet. Var redo att svara på elevernas frågor, för i sociala medier rör sig mycket våldsmättad, rå, ångestskapande och obekräftad information. Hänvisa alltid eleverna till pålitliga källor som lämpar sig för deras utvecklingsnivå. Exempel på sådana är HS Lasten uutiset och Yle Mix. Påminn dem om att det är viktigt att prata om sina känslor och tankar. Ibland är det också bra att ta en paus från sociala medier och nyheter, lägga bort telefonen och kanske ta en paus med en app, om det börjar kännas jobbigt och det blir svårt att somna.

Tips: se uppgiftskort 431 [Ajatuksia netistä](#)

Instruktioner: Skriv ut tillräckligt med känslkort som finns som bilaga och be eleverna välja 3 bilder som beskriver de känslor krigsnyheterna och sociala medier just nu väcker. Varje känsla är lika viktig. Be eleverna att i par eller små grupper diskutera det mediematerial de ser och hör. Tala sedan kort om gruppdiskussionen med tyngdpunkten på de två sista frågorna.

Har du hört eller sett något som fastnat starkt i minnet?

Har du hört eller sett något som väckt otrevliga känslor?

Har du hört eller sett något som väckt positiva och hoppfulla känslor?

Kan man ta paus från sociala medier om de väcker negativa känslor? Hur känns det?

Har du metoder att öka de positiva känslorna när du använder sociala medier?

Och utanför sociala medier?

Hurdana saker gör dig glad eller känns bra?

Påståenden i övningen Sårande behandling i skolan och på nätet:

1. Det är lätt att vara sig själv i skolan.
2. Det är lätt att vara sig själv i sociala medier och i spel.
3. Händelser i nyheter och sociala medier märks i skolvardagen.
4. Det finns ett samband mellan mobbning i skolan och aktuella nyheter.
5. Mobbning eller sårande behandling på nätet är vanlig bland ungdomar.
6. Jag har sett mobbning eller sårande behandling på nätet som har berört elever i vår skola.
7. Jag har märkt att det i skolan eller på nätet riktas sårande prat mot en elev på grund av hens modersmål eller bakgrund.
8. Jag har märkt att man har börjat diskriminera någon elev på grund av världssituationen.
9. Jag har märkt att någon inte vågar tala sitt modersmål av rädsla för att bli mobbad eller diskriminerad.
10. Jag har märkt spänningar eller konflikter som inte funnits tidigare mellan elever med olika bakgrund.
11. Det är lättare att mobba på nätet än ansikte mot ansikte.
12. Jag mår inte bra om jag ser mobbning omkring mig.
13. I vår skola finns åtminstone en vuxen som kan hjälpa om en elev stöter på mobbning.
14. Jag berättar alltid för någon om jag ser mobbning.
15. Jag kan hjälpa på något sätt om jag märker att någon blir illa behandlad på nätet, i sociala medier eller i spel.
16. Jag kan försvara den som blir mobbad och visa medkänsla.

Hatretorik och motretorik 10 min

Bakgrund: Nyheter och sociala medier kan lyfta fram stereotypier och fördomar och innehålla hatretorik. Det är väldigt viktigt att framhålla att privatpersoner inte är ansvariga för kriget och att ingens bakgrund får leda till mobbning eller diskriminering. Mobbning i skolan, på fritiden och på nätet är helt enkelt fel och lägger en orimlig börda på den mobbade. Situationen kan vara svår även utan mobbning. Fördomar och rasism begränsar sig inte till relationerna mellan barn och unga i skolan. De förekommer i form av nätmobbning i sociala medier och även i vuxnas prat. Rasism och hatretorik kan motverkas med motretorik. Motretoriken är då human och empatisk. Den svarar inte direkt på hatretoriken utan strävar till att förändra människors sätt att tänka. Motretoriken kan vara vardagliga handlingar: att stå på den mobbades sida och dens sida som utsätts för hatretorik och se till att hen får hjälp och stöd.

Tips: Kolla definitionen på hatretorik och principerna för motretorik i Nuortennetti: Vihapuhetta ja vastapuhetta - Nuortennetti

Instruktioner: Berätta för eleverna vad rasism och hatretorik är: Hatretorik är alla uttryck som underblåser och sprider diskriminering och intolerans. I sociala medier sprids hatretorik i form av meddelanden, mem och falsk information. Den riktar sig ofta mot människors kultur och bakgrund. Titta på videon Empatia netissä (finska): <https://youtu.be/TEUzb5dYrpK> (3min.)

Diskutera videon:

Vilka känslor väckte videon?

Vad tycker du att empatifärdigheter är?

Hur kan du minska eventuell mobbning och diskriminering?

Hur kan du öka empatin i skolan, hemma och på nätet?

Varför behövs empatifärdigheter just i vår tid?

Mera information

MLL barn och ungdomars telefon och chat: Du kan ringa gratis och anonymt och tala om de saker som intresserar eller tynger dig
p. **0800 96 116**

Läs mer: [Barn- och ungdomstelefonen - Nuortennetti](#)

Beställ MLL:s mediafostartränare till föräldramöten (finska)
mll.fi/mediakasvatuskoulutukset

Beställ MLL:s mediafostran Ruutujen lumo-nyhetsbrev (finska) mll.fi/ruutujenlumo

Information för föräldrar

- [Att läsa nyheter kritiskt - Mannerheims Barnskyddsförbund \(mll.fi\)](#)
- [Barn och krisnyheter - Mannerheims Barnskyddsförbund \(mll.fi\)](#)
- [Hur prata med barn och unga om krig - Mannerheims Barnskyddsförbund \(mll.fi\)](#)
- [Prata om olycksnyheter med barn - Mannerheims Barnskyddsförbund \(mll.fi\)](#)
- [MLL stödjer hanteringen av Ukrainas situation – Mannerheims](#)
- [Media kan skapa rädslor för barn - Mannerheims Barnskyddsförbund \(mll.fi\)](#)
- [Våld i media - Mannerheims Barnskyddsförbund \(mll.fi\)](#)
- [Prata om våldsnyheter med barn - Mannerheims Barnskyddsförbund \(mll.fi\)](#)
- [Föräldratelefonen - Mannerheims Barnskyddsförbund \(mll.fi\)](#)

Mera tips och info

- [Anvisningar för hur man i småbarnspedagogiken, skolorna och läroanstalterna kan behandla krisen i Ukraina med barnen och de unga | Utbildningsstyrelsen \(oph.fi\)](#)
- ["Barn har rätt att få veta vad som sker i världen" – konkreta svar på barnens egna frågor lugnar bäst – Österbotten – svenska.yle.fi](#)
- [Läromedelstjänst \(sroppimateriaalit.fi\)](#)
- [Anonymt hatprat och yttrandefrihet - Mediakasvatusseura ry](#)
- [Kip- besättningen tar hand om bekymmer – Uppgiftshäfte \(11 språk](#)

Information för ungdomar

- [Barn- och ungdomstelefonen - Nuortennetti](#)
- [Kritiskt på internet - Nuortennetti](#)